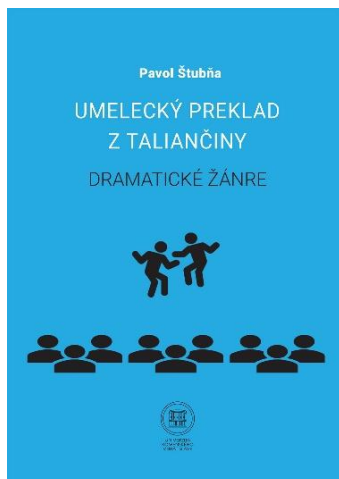

Pavol Štubňa, *Umelecký preklad z taliančiny. Dramatické žánre*, Bratislava, Univerzita Komenského v Bratislave, 2023, 108 strán

Autor publikácie *Umelecký preklad z taliančiny. Dramatické žánre* vytvára konsolidovanú, teoreticky odôvodnenú, no súčasne praxeologicky zameranú inštruktívnu bázu, ktorá sa zameriava na preklad umeleckých textov dramatických žánrov z taliančiny. Text nadväzuje na publikáciu *Umelecký preklad z taliančiny. Prozaické žánre* autorskej dvojice Pavol Štubňa - Roman Sehnal a je konzistentnou súčasťou monografickej série s tematickým zameraním na umelecký preklad z taliančiny, do ktorej možno začleniť aj prácu Moniky Šavelovej *Umelecké preklady talianskej poézie* (2023). Recenzovaná publikácia môže zaujať nielen adeptov prekladateľského umenia, ale aj odbornú verejnosť a laikov. Text venovaný prekladu dramatických žánrov sa zameriava na umelecký preklad neveršovaných divadelných hier, pričom za rozlišujúce kritérium pre výber optimálnej prekladovej stratégie považuje skutočnosť, či prekladové dielo bude primárne určené na javiskovú reprezentáciu (inscenovanie) alebo na čitateľskú recepciu. Keďže aplikáciu uvedeného kritéria považuje autor za kľúčovú aj pri translácii ostatných dramatických žánrov (bábková, rozhlasová či televízna hra, melodráma, opera, opereta, muzikál), analýza zvolených textov je ilustratívna a zároveň reprezentatívna pre daný typ umeleckých textov. Metodologicky sa v publikácii uplatňuje komunikačno-pragmatický prístup k prekladu, lebo skúmanie sociálnych, kultúrnych a pragmatických aspektov ovplyvňuje vlastný proces prekladu aj výsledný translát. Záujem kultúrneho mediátora - prekladateľa sa orientuje primárne už nie na samotný jazykový systém či nosič informácie, ale na rečový komunikát, na informáciu samotnú. Zohľadnenie mimojazykových a mimotextových faktorov je príznačné najmä pri vnímaní komunikátov nesených textami patriacimi k dramatickým žánrom, pričom sa pozornosť venuje konkrétnej a aktuálnej komunikačnej situácii. Osobité výzvy dramatických textov sú napr. duálnosť textu, jeho implicitnosť, hovorovosť a súčasne umeleckosť, interaktívnosť, dynamickosť, zvukovoestetické kvality a pod. Aby ich prekladateľ zachytil, interpretoval a zakomponoval do translátu treba, aby bol zároveň kultúrne a spoločensky rozhladený.

Text Pavla Štubňu v mnohom predznamenáva a systemizuje tendencie a dobrú prax pri preklade umeleckých textov z talianskeho do slovenského jazyka, pričom vypracúva otvorenú štruktúru popisovaných javov, prihliadnuc na ich špecifiká a funkčnosť v jednotlivých pracovných jazykoch. Berie pritom do úvahy najmä sémantickú a komunikačnú rozvrstvenosť výrazovej paradigmy v danom jazyku a jej realizáciu v konkrétnom texte. Tento náhľad autor

uplatňuje jednak pri formulácii východísk prekladateľského prístupu k danému typu textu, jednak ho dokumentuje na mnohých reprezentatívnych príkladoch prekladateľských riešení vo zvolených a traktovaných prekladateľských kategóriách. Pritom ide po celý čas o text, ktorý je voči čitateľovi „priateľský“ a ktorý ostáva napriek veľkej špecializácii pojednávaného predmetu, erudovanému jazyku pisateľa a použitiu vysoko odbornej, koncíznej a presnej terminológie dobre čitateľným a zrozumiteľným aj pre širšiu odbornú verejnosť, napr. z príbuzných filologických disciplín.

Autor svoje úvahy pri rozbere reprezentatívnych ukážok zakladá na primárne zvolenom kritériu čitateľskej recepcie, resp. inscenovateľnosti dramatického textu, hoci žánrový synkretizmus nielen v umeleckej, ale aj v odbornej literatúre by dovoľoval vychádzať i z kognitívno-pragmatických zložiek textu. Na druhej strane treba uznať, že tieto zložky sa v súčasnosti dostávajú do postavenia formálneho rozboru jazykového a textového nosiča komunikátu. Dramatický umelecký text je pritom navyše špecifický práve v tom, že prekladateľ si musí všímať aj mimojazykové a paratextové zložky prekladaného diela, čo predpokladá veľkú schopnosť implikácie významu textu a dekódovania nevypovedaného. V tejto časti si adept na prekladateľskú prácu so záujmom prečíta o najčastejších chybách, ktorých sa začiatovníci dopúšťajú. Mimoriadne cennou kapitolou v našom kultúrnom prostredí je tretia kapitola, písaná v taliančine, ktorá obsahuje cennú terminologickú databázu teórie prekladu a umožňuje kontrastívny prístup k skúmaným prekladateľským javom a k ich klasifikácii. Záujemcovi o problematiku autor ponúka implicitne aj prehľad porovnávacieho názvoslovie gramatických kategórií v slovenčine a v taliančine, pričom uvádza aj funkčné využitie a najmä odlišnosti jednotlivých jazykových a gramatických kategórií v danom jazyku, čo je základom ich pochopenia a východiskom textotvorby.

Konštatujem, že Pavol Štubňa predkladá širšej čitateľskej verejnosti monografiu, ktorá čiastočne vyplní odbornú lakúnu v oblasti romanistických a translatologických štúdií, pretože ponúka text, ktorý v teoretickej aj praktickej rovine pojednáva o otázkach špecifických pre obojsmerný komunikačný vzťah, ku ktorému dochádza pri preklade dramatických textov z taliančiny do slovenčiny. Monografia má vysoký potenciál stať sa vyhľadávaným textom, z ktorého budú čerpať nielen študenti translatológie, ale aj odborníci v prekladovej praxi, italianisti a romanisti všeobecne.

Natália Rusnáková
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
nrusnakova@ukf.sk